

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

17.1.2014

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus, ympäristövastuualue

Veteraanikatu 1, PL 86

90101 Oulu

kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Asia:

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen (PPLY) lausunto Kanteleen Voima Oy:n

Haapaveden Rahkanevan turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Hankkeesta ja sen tavoitteista

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan voimakkaasti muuttuneita soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan Rahkanevan kaltaisilla luonnontilaluokan 2 soilla luonnontilan muuttava käyttö on mahdollista, jos suon yleinen luontoarvo on seudun ojitusasteen perusteella keskimääräistä alhaisempi, eivätkä suon erityiset luontoarvot ole merkittäviä. Kumpikaan edellä mainituista ehdoista ei täyty Rahkanevan kohdalla. Kohde erottuu voimakkaasti ojitetusta ympäristöstään luonnontilaisena ojitamattomana 2a-luokan suona, jolla on merkittäviä luontoarvoja sekä kasvillisuuden että linnuston osalta. Seutukunnan soiden ojitusaste on peräti 95,3 %. Hankealueella esiintyvät suotyypit ovat lähes kaikki uhanalaisia ja osittain jopa erittäin uhanalaisia. Siten tulisi olla selvää, ettei niiden tilaa voi enää heikentää.

Hankkeen tarkoitus on turpeen tuottaminen polttoaineeksi Kanteleen Voiman heikolla hyötysuhteella sähköä tuottavalle Haapaveden lauhdevoimalaitokselle. Haapaveden voimalaitos myy tuottamansa sähkön Pohjoismaiden sähkömarkkinoille. Pohjoismaiden sähkömarkkinoiden toimivuus ei ole riippuvainen Haapaveden voimalaitoksesta, vaan vastaava energia voidaan tuottaa muualla huomattavasti pienemmin päästöin esimerkiksi maakaasua tai 100 % uusiutuvaa energiaa hyödyntämällä. Sähköntuotannon mahdollinen väheneminen Pohjoismaisilla markkinoilla nostaisi sähkön hintaa ja ohjaisi siten parempaan energiatehokkuuteen. Paras vaihtoehto Rahkanevan–Teerinevan–Katajanevan turpeen energiakäytölle olisikin energiatehokkuuden parantaminen sekä rakennusten lämmityksessä että teollisuudessa.

Selostuksessa todetaan, että mikäli hanketta ei toteuteta, hankitaan turve Haapaveden voimalaitokseen jostain muualta. Tämän perusteella hanke ei siis ole välttämätön edes Kanteleen voiman turpeenhankinnan kannalta, vaan turve voitaisiin hankkia esimerkiksi joltain luonnontilansa kokonaan menettäneeltä ojitetulta suolta.

Liittyminen muihin hankkeisiin ja ohjelmiin

YVA-selostuksessa on poimittu muista hankkeista Rahkanevan turvetuotantohankkeen kannalta sopivia lauseita ja kappaleita. Tämä antaa harhaanjohtavan kuvan Rahkanevan turvetuotantohankkeen yhteensopivuudesta muiden hankkeiden ja ohjelmien kanssa. Rahkanevan turvetuotantohanke ei

esimerkiksi todellisuudessa ole Pohjois-Pohjanmaan ilmastostrategian mukainen, sillä hankealue on pääosin ojitettua ja luonnontilainen. Luonnontilaisten soiden ottamista turvetuotantokäyttöön kansallisen suo- ja turvemaiden strategian linjauksista huolimatta perustellaan usein sillä, että alueet on hankittu turveyhtiöiden hallintaan ennen strategian julkaisua. YVA-selostuksesta ei kuitenkaan selviä, miltä osin hankealue on Kanteleen voiman omistuksessa ja mitkä ovat muut maanomistajat ja minkälaiset sopimukset ja milloin maanomistajien kanssa on tehty.

YVA-selostuksessa viitataan vanhentuneeseen Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaan 2006–2016. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen uudesta strategiasta 2012–2020 joulukuussa 2012: www.ym.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Strategia_ja_toimintaohjelma, johon sisältyy mm. kansainvälisten Aichi-tavoitteiden mukainen 15 % ennallistamisveloite. Rahkanevan turvetuotantohankeen on entistään räikeämmässä ristiriidassa päivitetyn ohjelman kanssa.

Maakuntakaava

1. vaihemaakuntakaavan luonnosvaiheen jälkeen Rahkanevan SL-1 merkintä poistettiin kaavasta (turvetuotantotoiveiden vuoksi), vaikka Rahkaneva on luontoselvityksissä todettu arvokkaaksi ja olisi sen puolesta ansainnut suojelualuemerkinnän. Maakuntahallituksen hyväksymästä 1. vaihemaakuntakaavasta on valitettu ympäristöministeriöön ja vaadittu myös tu-1 ja tu-2 merkintöjen poistamista Katajanevalta ja Teerinevalta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastaisina. Sekä Kataja- että Teerineva ovat suurelta osin ojitattomia ja kuuluvat arvokkaaseen Rahkanevan luontokokonaisuuteen.

Ilmastovaikutukset

Turpeen käytön vähentäminen tulee olla jo itsessäänkin tavoitteena, sillä turve on kaikista Suomessa käytetyistä polttoaineista monihaitallisin. Turpeen polton hiilidioksidipäästöt tuotettua energiamäärää kohti ovat suuremmat kuin kivihiehellä. Lisäksi 10 % turpeen hiilidioksidipäästöistä syntyy tuotanto- ja varastointivaiheessa. On myös tärkeää huomata, että luonnontilainen suo sitoo jatkuvasti hiiltä ilmakehästä ja toimii siten hiilinieluna. Kokonaisuutena turpeenpolton hiilidioksidipäästövaikutus on siten vielä paljon suurempi, kuin pelkästään polton aikana syntyvät päästöt. Näin on myös metsäojitetuilla soilla, jos huomioidaan paras vaihtoehto eli suon ennallistaminen turvetta sitovaksi ekosysteemiksi.

Hyvä vaihtoehto turvetta korvaavaksi polttoaineeksi on puu. Valitettavasti Haapaveden voimalaitoksen teknisten ominaisuuksien vuoksi pelkän puun poltto laitoksessa ei liene mahdollista. Tämä ei kuitenkaan ole kelvoinen perustelu uusiutumattoman ja monihaitallisen turpeen polttamiselle. Voimalaitoksiin voidaan tehdä tarvittavat investoinnit, jotka mahdollistavat puun polttamisen ilman turvetta, jos niin halutaan.

Turvetuotantoalueiden jälkikäyttö ei pelasta turvetta ilmastovaikutuksiltaan huonoimpana polttoaineena, vaikka se laskennallisilla kikkailuilla voidaan saadakin näyttämään 100 vuoden tarkastelujaksolta ”vain” yhtä huonota kivihiehellä. Voitaisiinkin kivihiehellä kasvattaa ”jälkikäyttönä” mitä tahansa uusiutuvaa energiaa. Energiakasvien viljelyyn ei edes tarvita turvesoiden pohjia, vaan suot voidaan pitää tai ennallistaa hiilinieluiksi ja energiakasvit voidaan viljellä pelto- ja metsäpohjilla, joita tälläkin seudulla on riittävästi.

YVA-selostuksessa ei huomioida lainkaan turpeen poltosta aiheutuvia päästöjä. Ne kuitenkin pitäisi huomioida hankkeen välillisinä päästöinä, kuten muissakin hankkeissa on tapana. Nostetun turpeen käyttötavalla ei tässä ole merkitystä, sillä pääosa turpeesta päättyy joka tapauksessa poltettavaksi ja suosta nostettu ja kuivattu turve hajoaa hiilidioksidiksi ilmakehään varsin nopeasti myös maatalouskäytössä.

Positiivista on, että tässä YVA-selostuksessa ei mainita hiilidioksidin talteenottoa, joka ei ole realistinen vaihtoehto Haapaveden voimalaitoksen elinkaaren aikana.

Ilmastovaikutusten nykytilan kuvauksissa esitetään erityyppisille luonnontilaille soille erilaisia päästöarvioita, joista tuskin mikään pitänee todellisuudessa paikkaansa. Jokainen suo on täsmälliseltä hiilitaseeltaan ainutkertainen. Joka tapauksessa luonnontilaisiin soihin on vuosituhansien aikana kertynyt metrien paksuinen turvekerros, joka edelleen kasvaa ja sitoo hiiltä. Samalla suo muodostaa ilmakehään metaania, joka lyhyellä aikavälillä kääntää ilmastovaikutuksen negatiiviseksi. Kuitenkin pitkällä jaksolla tarkasteltaessa suon sitoman hiilen määrä kasvaa jatkuvasti metaanipäästöjen pysyessä suhteellisen muuttumattomina ja metaanin hajotessa samalla vauhdilla ilmakehässä. Suo ei siis muodostumisensa jälkeen lisää ilmakehän metaanipitoisuutta vaan pitää sitä vakiona. Luonnontilainen hiiltä sitova suo on siten aina kokonaisuutena ilmakehän kasvihuonekaasutasetta parantava suotyypistä riippumatta. Uusimpien tutkimustulosten mukaan turpeesta vapautuva metaani kiihdyttää luonnontilaisella suolla sammalien kasvua, joka puolestaan hidastaa ilmastomuutosta: <http://www.aka.fi/fi/A/Suomen-Akatemia/Mediapalvelut/Tiedotteet1/Metaani-kasvattaa-turvetta/>

Oletusten puutteista huolimatta johtopäätös, että kasvihuonekaasuvaikutus on sitä pahempi, mitä suurempi on turvetuotantoalue, on varmasti oikein ja toimii osaltaan hyvänä perusteluna nollavaihtoehdon puolesta.

Vesistövaikutukset

Ilmaston lisäksi turvetuotanto pilaa vesistöt paitsi suoralla valunnalla tuotantoalueen ojista, myös ilman kautta vesistöihin lentävän pölyn vaikutuksesta. Luonnontilainen suo sen sijaan sitoo kiintoaineen lisäksi vettä ja tasaa näin tulvahuippuja. Ojitettua suota ennallistamalla voidaan vielä parantaa tätä suon tarjoamaa tärkeää ekosysteemipalvelua.

Arvioitavat vaihtoehdot

Arvioinnissa tarkastellaan nollavaihtoehdon lisäksi kolmea vaihtoehtoa, jotka kaikki tuhoaisivat Rahkanevan suokokonaisuuden peruuttamattomasti. Arvioitavat vaihtoehdot eivät ole olleet riittäviä etenkin nollavaihtoehdon tarkastelun osalta.

Nollavaihtoehdossa oletetaan, että alue jäisi metsätalouskäyttöön ja suota mahdollisesti edelleen ojitettaisiin ("Alueen maanomistajat voivat ojittaa suota esimerkiksi maa- ja metsätalouskäyttöön", s.29). Esitetty skenaario ei ole realistinen, sillä jo tehdytkään ojitukset eivät ole tuottaneet alueelle kunnollista metsän kasvua. Uudistusojitusta ei ole enää tuettu valtion varoin 1990-luvun lopun jälkeen ja tätä nykyä se on jopa metsäsertifiointikriteerien vastaista. Rahkanevan tapauksessa todennäköisempi vaihtoehto on suon päätyminen soidensuojelun täydennysohjelmaan, kuten 1. vaihemaakuntakaavan luonnoksessa alun perin esitettiin. Tätä puoltaa myös se, että huonosti onnistuneet ojitusalueet ovat helposti palautettavissa vesitaloudeltaan luonnontilaan.

Väärästä lähtöoletuksesta johtuen nollavaihtoehdon hyötyjä ja mahdollisuuksia virkistyskäytölle ja luonnon monimuotoisuudelle on jätetty tarkastelematta. Esitettyjen vaihtoehtojen lisäksi olisi pitänyt arvioida vaihtoehto, jossa tarkastellaan mahdollisuutta suon ojitettujen osien ennallistamiseen ja ennallistettaessa poistettavan puuston hyötykäyttöä. Etenkin Rahkanevan, Lehtisaarennevan ja Katajanevan välisen ojikon ennallistaminen palauttaisi alueelle laajemman suokokonaisuuden, joka tarjoaisi virkistyskäytölle uusia mahdollisuuksia ja auttaisi pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen.

Hankealueen luontoarvot

Rahkanevalla esiintyy laajasti uhanalaisia suotyypppejä, mikä kertoo suon hyvänä pysyneestä luonnontilaisuudesta ja sen arvosta luonnon monimuotoisuuden säilymiselle. YVA-selostuksen yhteenveto hankealueen linnustosta on paikkansa pitävä. Rahkaneva on maakunnan arvokkaimpia lintusoiita.

YVA-selostuksen laatijalla ei ole ollut kirjoitushetkellä käytössä vertailuaineistona kaikkia 2000-luvulla Pohjois-Pohjanmaalla tehtyjä lintulaskentoja. Siksi tieto, että suokukko olisi havaittu pesivänä Rahkanevan lisäksi vain viidellä muulla Pohjois-Pohjanmaan suolla, ei aivan pidä paikkaansa. PPLY:n suokartoitustietojen mukaan suokukko esiintyy pesivänä Pohjois-Pohjanmaalla ainakin 17 suolla tai suoalueella, mutta on silti erittäin uhanalainen eikä yhtään suokukon pesimäsuota ole varaa menettää.

Pesimälinnustaselvitys on tehty kartoituslaskentana ja linnustoarviossa on käytetty useamman vuoden laskentatuloksia. Tällainen selvitys antaa riittävän kuvan alueen pesimälinnustosta. Ei vuosina tehtyjä laskentatuloksia vertailemalla voi päätellä, että lintulaskijat ovat olleet riittävän kokeneita ja tuotettu aineisto on laadukasta. Puutteena on, että yhteenvetotaulukkoa kaikista linnustoseelvityksistä ei esitetä. PPLY on koonnut kaikista saatavilla olevista Rahkanevan–Teerinevan–Katajanevan linnustotiedoista yhteenvedon alueen pesimälinnustosta (taulukko 1.)

Taulukko 1. Rahkanevalla, Teerinevalla ja Katajanevalla pesivien suoympäristön lintujen havaitut parimäärät 2000-luvun laskentojen perusteella. Jos laji on havaittu useamman vuoden laskennoissa, on parimääräksi kirjattu näistä korkein parimäärä. Lajit, joille Rahkaneva–Teerineva–Katajaneva on 10 tärkeimmän pesimäalueen joukossa Pohjois-Pohjanmaalla, kun verrataan alle 1 000 hehtaarin suokokonaisuuksia, on lihavoitu.

Suolajeja	24
Suolajien yhteisparimäärä	146
Laulujoutsen	1
Tavi	2
Pyy	2
Riekko	3
Teeri	30
Metso	2
Kurki	2
Kapustarinta	10
Suokukko	2
Jänkäkurppa	1
Taivaanvuohi	6
Pikkukuovi	9
Kuovi	2
Mustaviklo	2
Valkoviklo	3
Metsäviklo	2
Liro	7
Kalalokki	4
Niittykirvinen	19
Keltävästäräkki	21
Pensastasku	6

Isolepinkäinen	1
Pohjansirkku	2
Pajusirkku	7

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet (MAALI) -hankkeessa pyritään tunnistamaan tärkeimmät lintualueet maakunnittain. Sitä varten PPLY on toteuttanut lintulaskentoja ja koonnut muiden 2000-luvulla tekemiä laskenta-aineistoja. Laskentatulosten vertailun perusteella Rahkaneva–Teerineva–Katajaneva on Haapaveden paras lintusuo ja suojellutkin suot huomioiden 12. paras lintusuo alle 1 000 hehtaarin suokokonaisuuksien joukossa Pohjois-Pohjanmaalla. Taulukossa 1 on lihavoitu seitsemän lajia, joille Rahkaneva–Teerineva–Katajaneva on erityisen tärkeä pesimäalue. Maakunnan parhaat suojelemattomat lintusuo tulee ottaa turvetuotannon sijaan soidensuojelun täydennysohjelmaan ja aloittaa niillä suoluonnon ennallistamiseen tähtäävät toimenpiteet.

Yhteenveto

Rahkanevan YVA-selostus erottuu puutteistaan huolimatta positiivisesti useimmista turvetuotantohankkeiden YVA-selostuksista. Luontoselvitykset ovat verraten laadukkaita ja johtopäätökset selkeitä. Hankkeen hyötyjä ei erityisesti pyritä liioittelemaan eikä haittoja vähättelemään. YVA-selostuksen perusteella on helppo päätellä, että Rahkaneva, Teerineva ja Katajaneva eivät lainkaan sovellu turvetuotantoon.

Rahkanevan turvetuotantohanke on käsittämätön, kun sitä peilaa muun muassa kansallisen suostrategian tavoitteisiin, uhanalaisten lajien suojeluun tai EU:n vesipuitedirektiiviin. Ainoa mahdollinen vaihtoehto on 0-vaihtoehto, jossa suon luonnontilaisimmat osat säilyvät rauhassa. Ojitetuilla alueilla on aloitettava toimenpiteet suoluonnon ennallistamiseksi. Tavoitteena tulee olla palauttaa luonnollisia hydrologia yhteyksiä suon eri osien välillä. YVA-selostus antaa hyvät lähtökohdat Rahkanevan alueen valmistelemiseksi suojeltavaksi soidensuojelun täydennysohjelmassa.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

Esa Aalto

puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen

suojelutoimikunnan puheenjohtaja